

VNIVERSITAT
ID VALÈNCIA

Tema 1

El moviment

Introducció conceptual

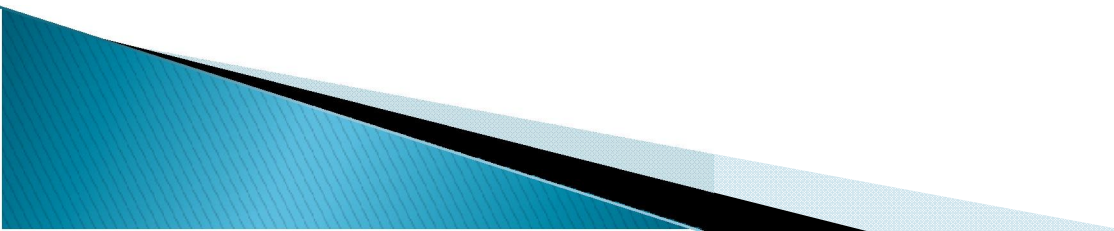
Educació del Moviment. 2n curs
Grau en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport
Curs 2015-2016
Javier Gil Quintana

Concepció

- ▶ Conjunt d'idees sobre una cosa o idea
- ▶ Elaborada **socioculturalment**
 - ▶ Què és el cos?
 - ▶ Què es el moviment?
 - ▶ Què es la conducta motriu?
 - ▶ Què es l'educació?
- ▶ Què comporta concebre el cos, el moviment o la conducta motriu en educació física?

1.1. Concepció del cos

DUALISME

- ▶ L'esser humà és:
 - Cos
 - Ànima
 - ▶ Impregna la concepció occidental dualista actual: natura/cultura; teoria/pràctica; objecte/subjecte...
-

1.1. Concepció del cos

▶ Plató

- **Cos:** la matèria
 - Instrument per a estar al món
 - Es degrada amb el pas del temps
 - Es corromp
- **Ànima:** la immatèria
 - Resideix en el cos
 - Immortal
 - Serveix per a raonar, tenir fortalesa, valor i prudència
 - Idees, abans de l'experiència
- **Educació física:** l'educació de l'ànima
- **Relació cos-ànima:** el cos és *la presó de l'ànima*

- ▶ Control de la dieta, del desig, de la sexualitat
 - ▶ Concepció utilitària del cos
 - ▶ “Prestar atenció al cos”
 - ▶ “Escoltar el cos”
 - ▶ “Fer el que em demana el cos”

1.1. Concepció del cos

▶ Descartes

- Dues substàncies: cos i ànima. Sense jerarquies

- **Cos**

- La matèria
- Substància extensa, no pensant
- Muntat de parts, com un rellotge

- **Ànima**

- La immatèria
- Substància pensant
- *Cogito, ergo sum*: “Pense, per tant existisc”. El pensament defineix l’individu

1.1. Concepció del cos

- ▶ Des d'aquesta concepció, el cos és percebut, per analogia, com una màquina.
- ▶ *Cos utilitari*
- ▶ Tres models de màquines que inspiren l'anàlisi corporal segons el context social.

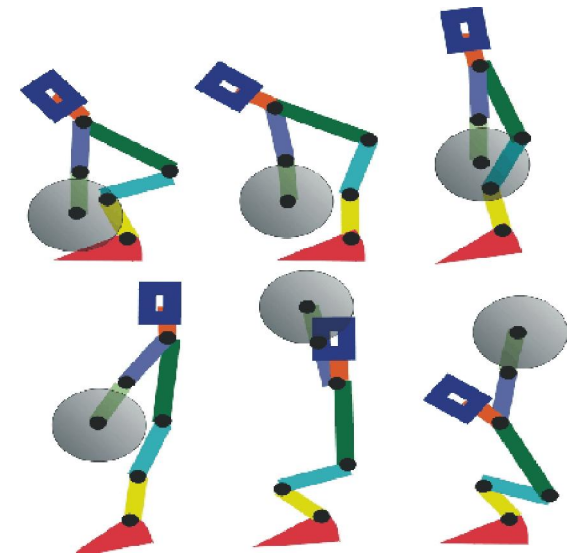
1.1. Concepció del cos

▶ Màquines de primera generació

- Des de l'antiguitat.
- Transmeten el treball que reben a partir de la força exercida: palanques, catapultes, molins...

▶ En educació física

- **La física s'assimila a la biomecànica:** regles de la mecànica per a explicar l'individu.
- Gimnàstica sueca, de manteniment, correctiva...

1.1. Concepció del cos

▶ Màquines de segona generació

- Final del s. XVII. Revolució Industrial.
- Transformen energia: màquines de vapor.

▶ En educació física

- Demeny i Hèbert, el cos com un vaixell.
- Influeix el mètode esportiu a partir de 1950.
- **La termodinàmica s'assimila a la fisiologia de l'esforç.** Millora del rendiment.

1.1. Concepció del cos

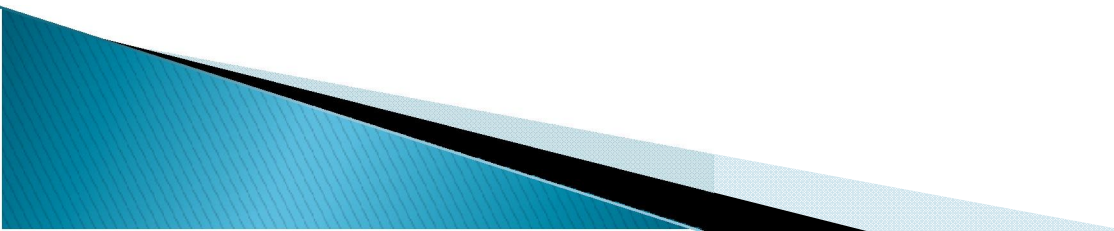
▶ Màquines de tercera generació

- A partir dels anys cinquanta del segle XX.
- Màquines que transmeten i reben informació.
- Teories de la informació, cibernètica, informàtica.
- Es busca la capacitat d'automatitzar, un algoritme.

▶ Educació física

- El cos com una màquina cibernètica, automàtica.
- Però, automàtica, amb decisions programades.

1.1. Concepció del cos

- ▶ **Educació del cos**, visió dominant hui en dia.
 - ▶ **Fisiologia i biomecànica**, ciències que influeixen en l'assignatura.
 - ▶ **Mesurament** de resultats del cos.
 - ▶ **Preocupació**: la tècnica i el perfeccionament del cos.
-

Cos i ànima estan
separats?

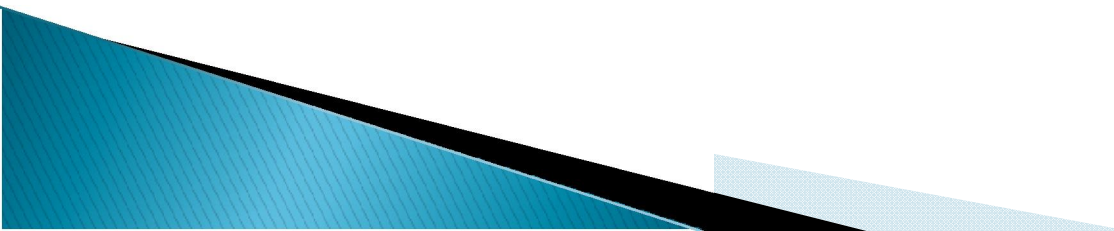
O no?

CONCEPCIÓ MONISTA

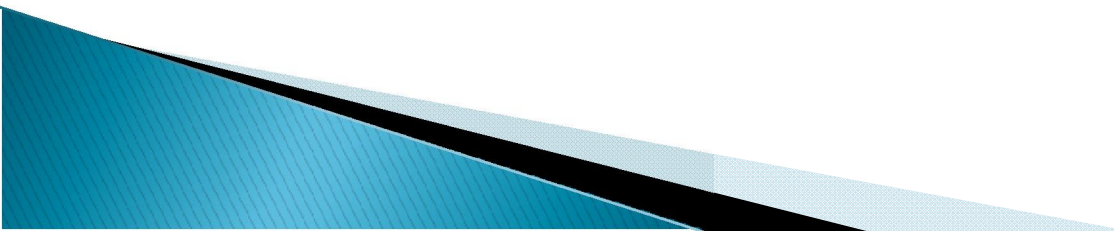
- Persona **multidimensional:**
dimensió biològica, social,
afectiva, cognitiva, etc.
Dimensions independents
però relacionades entre si.

El ser humano es una unidad integral e indivisible: no podemos separar el cuerpo físico de la mente, de las creencias o de la educación recibida.

- Levy-Bruhl (1974): **relació entre elements**: conceptual, sensible, emocional i corporal.
 - Ésser humà **indivisible** (Whitehead, 1992)
 - Intel·ligències múltiples (Gardner, 2004): lingüística, matemàtica, espacial, musical, cinestèsica, intrapersonal, interpersonal...
-

▶ **Damasio (2006)**

- El cervell i la resta del cos constitueixen una unitat global que es relaciona amb l'entorn
 - Relació entre la raó i l'emoció (emocions).
 - “Els sentiments formen la base d'això que els éssers humans han designat ànima o esperit” (p. 27).
 - “El cos proporciona més que el suport i la modulació: proporciona matèria bàsica per a les representacions cerebrals” (p. 28).
-

▶ **Psicoanàlisi (Freud)**

- La història personal i social afecta les capacitats biològiques a través de **l'inconscient**.
- Somatització.

▶ **Fenomenologia (estudia els fenòmens, Merleau-Ponty, 1945)**

- A partir de la carn i de la pell es desenvolupa **la percepció** per a saber estar al món.
- Percepció abans del pensament. *Jo sent, abans de jo pense.*
- ***Cos vivencial***: a partir del moviment s'experimenta la presència al món.
- Sensació cinestèsica + significació subjectiva
- **Cos per a l'art i l'estètica**

- ▶ ***Cos sociocultural*** (capacitats biològiques): construcció modelada per la societat (Ariño, 1997; Fallon, 1994; Freund i McGuire, 1991)

▶ Bourdieu (1988)

- **Habitus corporal:** disposicions corporals diferents en cada societat a partir dels sistemes simbòlics.
 - Es fa evident en gestos més automàtics i aparentment insignificants.
 - Depèn de la quantitat global de capital.
 - Principi generador de distinció social.

▶ Foucault (1975)

- **Cos immers en el camp polític.** Les relacions de **poder** entre persones el domen, el marquen i el sotmeten.

1.2. Concepció del moviment

- ▶ **El moviment d'una persona**, d'un cos, permet estar al món: concepció occidental de l'home com a transformador, en acció.
- ▶ **Le Boulch**
 - Educació física científica
 - “Per a cap de les ciències el moviment no és l'aspecte central” (1997, p. 21): Ciència del moviment humà, ***psicocinètica***.
 - Partir del cos en moviment per a acabar amb el pensament.
 - Fugir de la visió del cos com a màquina, de la reeducació de la postura.

1.3. Concepció de la conducta motriu

- ▶ **Praxeologia motriu:** ciència de l'acció motriu. Anys seixanta.

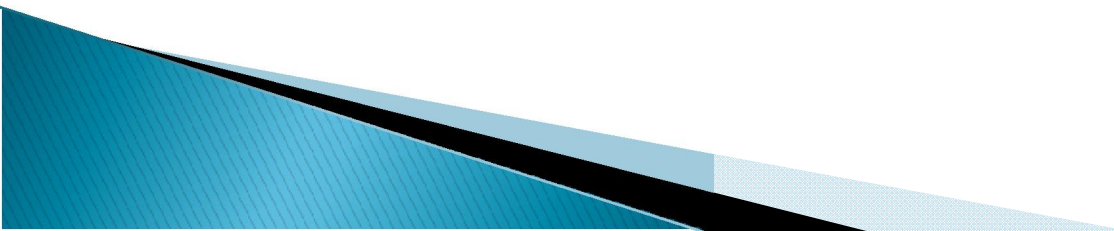
- ▶ **Acció motriu:** “procés de realització de les conductes motrius d'un o diversos subjectes que actuen en una situació motriu determinada” (Parlebas, 2008, p. 41).

1.3. Concepció de la conducta motriu

- ▶ **Acció motriu, pertinència: la motricitat:** “es fixa en els processos que fan intervenir el cos i en els determinants, en els mecanismes d’expressió i de comunicació pràxiques, i en els fenòmens tècnics i tàctics de realització d’una tasca motriu; processos i fenòmens considerats en si mateixos”

1.3. Concepció de la conducta motriu

- ▶ **Marcel Mauss:** les tècniques corporals són tècniques culturals (1934).
 - ▶ **Etnomotricitat:** les activitats motrius, directament relacionades amb el context cultural (Parlebas, 2008)
-

1.3. Concepció de la conducta motriu

- ▶ **Huizinga:** joc, activitat principal en el desenvolupament de la cultura.
- ▶ **Caillois:** categoritza societats a partir de les activitats motrius que realitzen.

1.3. Concepció de la conducta motriu

- ▶ **Conducta motriu:** “organització de les accions i reaccions d’una persona que actua en una situació motriu”.
- ▶ Solament pot ser observada indirectament.
- ▶ Què observem: **comportaments motors**.
- ▶ **Conducta motriu:** significat conscient i inconscient, vivència (intenció, percepció, imatge mental, projecte, motivació, desig, frustració...).

1.3. Concepció de la conducta motriu

- ▶ Respon a la **totalitat de la persona**, a totes les seues dimensions: motriu, biològica, cognitiva, social i afectiva.
- ▶ **Semiotricitat**: el participant rep **informació** a partir de la **interacció amb l'entorn**, i interpreta i pren decisions a partir de la totalitat de la persona.

- ▶ “El cos és la persona. Jo sóc el meu cos. El meu cos sóc jo. Actue, per tant sóc” (Parlebas, 1999).

1.4. Implicacions educatives de la concepció del cos, del moviment i de la conducta motriu

- ▶ Sense objecte d'intervenció es qüestiona la legitimitat de l'educació física i, amb aquesta, el dret que existisca.
- ▶ El principal problema de l'educació física: què es l'educació física?

Ulmann, 1977

1.4. Implicacions educatives de la concepció del cos, del moviment i de la conducta motriu

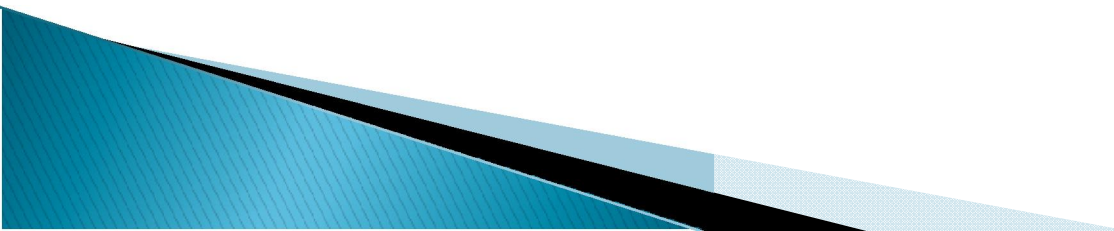
- ▶ Implicació educativa de la **concepció del cos**

Partir d'un model de **cos model (INSTRUMENT)** per a educar

Passar per damunt de la relació entre les diverses dimensions de l'individu (social, afectiva, relacional...) o jerarquitzar-les.
Visió tecnocràtica de la motricitat (dels resultats obtinguts quantitativament)

El cos no és educable; les persones sí

- ▶ Es busca una explicació objectiva i universal (positivisme).
 - ▶ Funcionalitat específica. Mesurament, control extern.
 - ▶ Eficiència i eficàcia, valors absoluts.
-

1.4. Implicacions educatives de la concepció del cos, del moviment i de la conducta motriu

- ▶ Implicació educativa de la **concepció del moviment**
 - Des d'un cert punt de vista
 - Educar el moviment d'una persona permet tenir en compte la totalitat de la persona, **l'experiència personal viscuda**, en contacte amb l'entorn sociocultural.
 - Des d'un altre punt de vista
 - Tenir en compte el **producte** (moviment) i no **l'agent productor** (persona) (Parlebas, 2008).

1.4. Implicacions educatives de la concepció del cos, el moviment i la conducta motriu

- ▶ Implicació educativa de la **concepció de la conducta motriu**
 - Tenir en compte la **dimensió motriu** i també les altres capacitats de la persona.
 - L'eix de la intervenció: la **capacitat de decisió**. Jugador: persona que **es comunica** i que **interpreta les comunicacions d'altres persones**.
 - Tenir en compte *l'enunciació*, no *l'enunciat*.
 - **Educació física**: educació de les conductes de decisió motriu.

1.4. Implicacions educatives de la concepció del cos, el moviment i la conducta motriu

b) Educación Física.

La asignatura de Educación Física tiene como finalidad principal desarrollar en las personas su competencia motriz, entendida como la integración de los conocimientos, los procedimientos, las actitudes y los sentimientos vinculados a la conducta motora fundamentalmente. Para su consecución no es suficiente con la mera práctica, sino que es necesario el análisis crítico que afiance actitudes, valores referenciados al cuerpo, al movimiento y a la relación con el entorno. De este modo, el alumnado logrará controlar y dar sentido a las propias acciones motrices, comprender los aspectos perceptivos, emotivos y cognitivos relacionados con dichas acciones y gestionar los sentimientos vinculados a las mismas, además de integrar conocimientos y habilidades transversales, como el trabajo en equipo, el juego limpio y el respeto a las normas, entre otras.

Asimismo, la Educación Física está vinculada a la adquisición de competencias relacionadas con la salud través de acciones que ayuden a la adquisición de hábitos responsables de actividad física regular, y de la adopción de actitudes críticas ante prácticas sociales no saludables.

“Stay hungry, stay foolish”

És important ser conscient de la concepció com a professor. Però és encara més important conèixer les **conseqüències** educatives d'aquesta concepció

Referències bibliogràfiques

- ▶ Ariño, A. (1997). *La sociología de la cultura*. Barcelona: Ariel.
- ▶ Bourdieu, P. (1988). La distinción. *Criterios y bases sociales del gusto*. Madrid: Taurus.
- ▶ Caillois, R. (1958). *Les jeux et les hommes*. París: Gallimard.
- ▶ Damasio, A. R. (2006). *El error de Descartes: la emoción, la razón y el cerebro humano*. Barcelona: Crítica.
- ▶ Fallon, A. (1994). "Culture in the mirror. Sociocultural determinants of body image", en Crash, T. F. i Pruzinsky, T. (ed.), *Body images. Development, deviance and change*, Guilford, p. 80-109, Nova York.
- ▶ Foucault, M. (1975). *Surveiller et punir*. Siglo XXI i B. Nueva.
- ▶ Freund, P. i McGuire, M. (1991). *Health, illness and the social body*, Englewoodclifs, Nova Jersey.
- ▶ Gardner, H. (2004). *Les intelligences multiples*. París: Retz.
- ▶ Huizinga, J. (1938/2008). *Homo ludens*. Madrid: Alianza.
- ▶ LeBoulch, J. (1997). *El movimiento en el desarrollo de la persona*. Paidotribo.
- ▶ Levy-Bruhl (1974). *El alma primitiva*. Barcelona: Planeta.
- ▶ Mauss, M. (1934/2002). *Les techniques du corps. Communication présentée à la Société de Psychologie le 17 mai 1934. Document produit en version numérique par Jean-Marie Tremblay*. Recuperat de: <http://pages.videotron.com/sociojmt/>.
- ▶ Merleau-Ponty, M. (1945). *Fenomenología de la percepción*. Psychology Press.
- ▶ Parlebas, P. (1999). "Les tactiques du corps", en E. M.-P. Julien & J.-P. Warnier (ed.), *Approches de la culture matérielle. Corps à corps avec l'object*, p. 29-43. París: L'Harmattan.
- ▶ Parlebas, P. (2008). *Juegos, deporte y sociedades. Léxico de praxiología motriz*. Badalona: Paidotribo.
- ▶ Ulmann, J. (1977). *De la gymnastique aux sports modernes*. París: Vrin.
- ▶ Whitehead, M. (1992). "Body as a machine and body as self in teaching P. E.", en William, T. , Sparkes, A. i Almond, L. (ed.), *Sport and Physical Activity*, p. 376-383. Londres: E & FN Spon.